

Statsforvalteren i Oslo og Viken
sfovpost@statsforvalteren.no

20. januar 2023

HØRINGSUTTALELSE NASJONALPARK ØSTMARCA

Friluftsrådernes Landsforbund (FL) viser til høring av utredning om nasjonalpark i Østmarka, og takker spesielt for utsatt høringsfrist til i dag gitt på e-post 6. januar.

KONKLUSJONER

Friluftsrådernes Landsforbund (FL) mener det er avgjørende å finne en god balanse mellom ivaretaking av:

- Viktige naturverdier i Østmarka og at det forblir et stort sammenhengende skogområde med få inngrep.
- Østmarkas store betydning for friluftsliv og markaidretter, og dermed trivsel og folkehelse..

Etter vår vurdering er ikke folks bruk av området med den betydning det har for trivsel og helse godt nok ivare tatt i noen av vernealternativene.

I det videre arbeidet mener vi at:

- Formålsparagrafen for nasjonalparken må endres slik at den i større grad ivaretar og gir rom for å fremme friluftsliv og folkehelse.
- Nasjonalparkgrensa bør endres i nord slik at de mest brukte områdene tas ut av nasjonalparken, -eksempelvis trekkes langs linja Pettersbråtan – Smørhullet – Sandbakken.
- Vernebestemmelsene må gjennomgås i samsvar med endring av formålet og slik at aktivitet som ikke har vesentlig negativ innvirkning på verneformål ikke hindres eller vanskeliggjøres.
- Vernebestemmelsene må åpne for nye tilretteleggingstiltak for friluftsliv for å fremme friluftsliv, ivareta nye behov og for å ivareta verneinteresser så sant de ikke har vesentlig negativ innvirkning på verneformål.
- Formålsparagrafen for vern etter § 11 i markaloven, «særskilt vern av friluftslivsområder» må endres slik at det går tydelig fram at det er en del av formålet å fremme friluftsliv og markaidrett i dette området.
- I områder som vernes særskilt som friluftslivsområder etter § 11 i markaloven, bør det som hovedregel ikke være restriksjoner på aktivitet i form av friluftsliv og markaidrett.

- I områder som vernes særskilt som friluftslivsområder etter § 11 i markaloven, bør eksisterende tilretteleggingstiltak for friluftsliv og markaidrett kunne vedlikeholdes uten søknadsplikt, og nye tiltak normalt tillates om de ikke endrer naturverdiene vesentlig.
- Endelig grenser for områder som vernes særskilt som friluftslivsområder etter § 11 i markaloven, må ses i sammenheng med endelig restriksjonsnivå. Hvis det foreslåtte restriksjonsnivået på friluftsliv og markaidrett opprettholdes, må området i nord reduseres slik Oslo og Omland Friluftsråd med flere foreslår.

FORMÅLSPARAGRAFENES BETYDNING

Markaloven har som formål «å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.» Naturmangfoldloven har ikke friluftsliv som del av sitt formål, og så vidt vi forstår var det et bevisst valg å reindyrke hensyn til naturen ved revisjon av den tidligere naturvernloven der det het: «Naturvern er å disponere naturressursene ut fra hensynet til den nære samhørighet mellom mennesket og naturen, og til at naturens kvalitet skal bevares for fremtiden.» (vår understreking). Når det nå foreslås en nasjonalpark så nær store befolkningskonsentrasjoner og det etter inngåelse av naturavtalen med mål om 30% vern, er vi sterkt bekymra over at naturmangfoldlovens formålsparagraf ikke ivaretar forholdet til mennesker på en bedre måte.

Vi har imidlertid merka oss at det i formålsbestemmelsen om nasjonalparker en viktig føring gjennom: «Ferdsløp til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.» Dette tilsier at en er varsom med ferdselsrestriksjoner, og da særlig i et område med så store brukerinteresser som Østmarka.

Formålsparagrafen har betydning for hvilke formål det er hjemmel for å ha for blant annet nasjonalparker, og formålsparagrafen vil ha betydning for framtidige fortolkning av forskriften til verneområder.

Ut fra de vidt forskjellige formålsparagrafene i markaloven og naturmangfoldloven, er vi urolige for mulighetene for å ivareta friluftsliv og andre bruksmuligheter både nå og særlig i framtida for områder som vernes etter naturmangfoldloven.

FL oppfordrer statsforvalteren til å avklare, eventuelt med Miljødirektoratet/Klima- og miljødepartementet, hvor langt en kan gå i å ivareta og fremme friluftsliv i nasjonalparker oppretta med hjemmel i naturmangfoldloven. Dette er høyst relevant i forhold til at vi mener at formålsparagrafen for en

nasjonalpark i Østmarka må inneholde formulering om å fremme friluftsliv og folkehelse.

BEHOVET FOR Å IVARETA ØSTMARKA MED NATURKVALITETER

FL er helt enig i at det er viktig å ivareta Østmarka med de store naturkvalitetene der. Markagrensa hindrer framtidige utbyggingstiltak i både Østmarka og resten av Marka. Vi er opptatt av at en ikke argumenterer for at nasjonalpark er nødvendig for å hindre utbyggingstiltak. Det vil undergrave betydningen av Markagrensa og markaloven og være svært uheldig.

Markaloven regulerer imidlertid ikke skogbruksaktivitet, og vi er enig i at det er viktig med regulering som hindrer ytterligere skogsvegbygging og setter grenser for skogbruksvirksomhet – både av hensyn til naturverdiene og opplevelseskvaliteter for brukerne. Forbud mot flatehogst og ivaretaking av «gammelskog» er viktig. Hvorvidt det er behov for totalforbud mot hogst, eller om verneverdier og opplevelseskvaliteter kunne vært ivaretatt også gjennom former for småflatehogst og plukkhogstliknende hogstformer, mener vi ikke er godt nok utreda og vurdert i verneforslaget. Hvis høringsprosessen tilsier en ny vurdering av nasjonalparkplanene, mener vi restriksjonsnivået på skogbruk må vurderes nærmere. Det er interessant for skogen og skogbruket i hele landet å utvikle og fremme alternativer til det rådende bestandsskogbruket, og Oslo kommune er blant de som står lengst framme i dette arbeidet.

VIKTIGE ENDRINGER FOR Å LEGGE TIL RETTE FOR FRAMTIDIG BRUK AV ØSTMARKA

FLs utgangspunkt er at det er et stort behov for å legge til rette for økt bruk av Østmarka til friluftslivsaktivitet for å ivareta befolkningens trivsel og helse. I stor grad gjennomføres både tilretteleggings- og aktivitetstiltak av frivillige organisasjoner. Økte krav om søknader, meldeplikter og annet byråkratisk arbeid, vil lett føre til redusert aktivitet og bør derfor begrenses. Vi mener derfor at følgende prinsipper må legges til grunn for utforming av vernebestemmelser.

1. Vedlikehold av eksisterende stier, turveger, skiløyper og andre tilretteleggingstiltak for friluftsliv må kunne gjennomføres uten ekstra melde- eller søknadsplikt ut over det som allerede framgår av markaloven og plan- og bygningsloven i alle typer verneområder i Østmarka.
2. I dispensasjonsbestemmelsene for både nasjonalpark og verneområder for friluftsliv etter markaloven bør det åpnes for å tilrettelegge nye stier, turveger, skiløyper og andre tilretteleggingstiltak for friluftsliv så lenge det ikke har vesentlig negativ innvirkning på verneinteressene. Endringer i bosettingsmønster rundt Østmarka, nye brukergrupper, nye bruksmønstre, nye aktivitetsformer, klimaendringer og behov for kanalisering av ferdsel og aktivitet utenom sårbare

områder tilsier at en har en klar hjemmel til å tillate nye tiltak som det ikke er mulig å forutse på vernetidspunktet.

- Bestemmelsene om friluftslivs- og idrettsaktivitet må formuleres slik at aktiviteter som foregår på vernetidspunktet, og dels har langvarig tradisjon, ikke må vanskeliggjøres av melde- og søknadsordninger. Vi tenker spesielt på at det signaliseres at all organisert aktivitet med mer enn 50 deltakere skal være søknadspliktige. Vi vil tro at det omfatter svært mange arrangement i et område som Østmarka, og virke svært begrensende på frivillige organisasjoners vilje og evne til å arrangere. Vi kan ikke se at det fins faglig dokumentasjon for at organisert aktivitet med langt større grupper har negativ effekt på verneinteressene i et område som Østmarka. Det er også et moment at forvaltningsmyndigheten må ha kapasitet til raskt å svare ut de søknader en får. Langvarige søknadsprosesser er drepene på frivillig engasjement.

OSLO OG OMLAND FRILUFTSRÅDS ROLLE

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) har siden stiftelsen i 1936 vært et samarbeidsorgan for å ta vare på bl.a. markagrensa, naturkvalitetene i marka og fremme friluftsliv. Det breie samarbeidet, de historiske linjene i arbeidet med å kombinere vern og bruk, og den betydelige kompetansen OOF har, gjør at vi har stor tillit til OOFs vurderinger og høringsinnspill. På mange felt vil, naturlig nok, høringsinnspillet fra OOF være mer detaljert enn det som det er naturlig for FL å uttale seg om.

FL mener at som et så bredt samarbeidsorgan over lang tid, bør OOF få en sentral rolle i framtidig forvaltning av verneområdene i Østmarka. Dersom det opprettes et rådgivende utvalg for forvaltning av en Østmarka nasjonalpark, mener vi OOF bør ha en plass i dette.

OM VERN AV BEFOLKNINGSNÆRE NATUROMRÅDER

I stor grad har vern av større områder i Norge omfatta naturområder langt fra byer og befolkningskonsentrasjoner. Oppretting av nasjonalpark i Østmarka innebærer langt på veg noe nytt i Norge når det gjelder vern av store naturområder nær store befolkningskonsentrasjoner. I større grad enn ellers vil et slikt verneområde bære preg av langvarig bruk både i næringssammenheng og som friluftslivs-, trenings- og idrettsområde for mange mennesker. Et vern av nasjonalpark i Østmarka innebærer derfor nye problemstillinger og de avveininger og løsninger en finner fram til her, kan danne presedens for liknende saker. Naturavtalen som blei inngått rett før jul, innebærer forpliktelse til å bevare 30% av naturen innen 2030 – trolig i stor grad i form av vern etter naturmangfoldloven.

FL mener derfor at det er viktig at en i verneplanprosessen med Østmarka tar seg god tid til å vurdere balansen mellom bruk og vern. For demokratisk tilslutning til et så omfattende vern som naturavtalen innebærer, er det viktig at befolkningen støtter opp og forstår vernet og de restriksjoner det medfører. Et rigid regelverk som befolkningen ikke

forstår hensikten med, vil svekke legitimiteten til naturvern og i verste fall føre til folkelig motstand.

FL oppfordrer statsforvalteren til å se det videre vernearbeidet i Østmarka i sammenheng med naturavtalens mål om 30% bevaring av natur med de konsekvenser det vil ha for bevaring og vern av mye brukte naturområder og befolkningens bruksmuligheter og forståelse for vern, og eventuelt ta disse utfordringene opp med Miljødirektoratet/Klima- og miljødepartementet,

Vennlig hilsen
Friluftsrådenes Landsforbund

Vebjørn Krogsæter (s)
Styreleder

Morten Dåsnes
Daglig leder